

Duurzaam perspectief voor mensen

Inbreng Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) voor de informateur.

De komende periode staat in het teken van sociaal-economisch herstel. Met name kwetsbare mensen, die in onze samenleving toch al op achterstand stonden, hebben door de coronapandemie extra schade opgelopen. De coronapandemie heeft ons echter ook veel geleerd en een impuls aan innovaties gebracht. De Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) pleit ervoor beide te combineren en zo tot doelmatige en duurzame oplossingen te komen.

Gelijke kansen

Als het gaat om het creëren van gelijke kansen wordt terecht direct aan het onderwijs gedacht. Het is, zoals NVO-lid prof. dr. Anna Bosman bepleit, essentieel dat leerkrachten zich primair richten op het aanleren van basisvaardigheden en daarvoor bewezen effectieve methoden benutten. We weten echter ook dat er leerlingen zijn die meer en andere ondersteuning nodig hebben zoals leerlingen uit kwetsbare gezinnen, leerlingen met leer- en gedragsproblemen en leerlingen die hoogbegaafd zijn.

Al die leerlingen hebben leerrecht. Soms hebben leerlingen, maar ook hun ouders en hun leerkrachten, behoefte aan extra ondersteuning. Denk bijvoorbeeld aan het grote aantal leerlingen dat thuis zit, met name in het voortgezet onderwijs. Recent onderzoek¹ laat zien dat hierbij relatief vaak sprake is van een gedragsprobleem. Leerkrachten zijn regelmatig handelingsverlegen in het omgaan hiermee en hebben moeite om tijdig en op de goede manier in gesprek te gaan met ouders.

Gedragswetenschappers, waaronder orthopedagogen, kunnen de effectiviteit van onderwijs verhogen en de werkdruk van leraren verminderen. Daarom roept de NVO scholen en samenwerkingsverbanden passend onderwijs op om deze professionals structureel in te zetten om scholen, ouders en leerlingen te ondersteunen. Gedragswetenschappers hebben niet meege profiteerd van de extra middelen voor de hogere salariering van leraren. Hierdoor dreigt verlies aan expertise. De NVO pleit ervoor om middelen vrij te maken zodat gedragswetenschappers in het onderwijs behouden en beloond worden op basis van de complexiteit van het werk dat zij verrichten.

Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien

Het is voor kinderen, jongeren en hun ouders belangrijk om zo 'thuis' mogelijk op te groeien. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt primair op lokaal en gemeentelijk niveau. De NVO pleit er, met veel andere actoren² al jaren voor, dat gemeentes hoogopgeleide expertise dáár inzetten waar jongeren en gezinnen primair hulp vragen, bij de huisarts (als POH-Jeugd) en bij lokale teams. De rijksoverheid kan hierin méér betekenen dan zij nu doet, bijvoorbeeld door pilots te organiseren, de effectiviteit daarvan te onderzoeken en zo nodig middelen hiervoor beschikbaar te stellen.

Ook vraagt de NVO de rijksoverheid te bezien of en zo ja welke voorzieningen voor jeugdhulp beter bovenregionaal en op een andere manier kunnen worden gefinancierd dan nu het geval is; positieve ontwikkelingen in de gesloten jeugdhulp, zoals het terugdringen van onvrijwillige zorg, kunnen zich hierdoor beter ontwikkelen. Kinderen, jongeren en hun ouders hebben er baat bij dat kennis, expertise en ervaring van professionals zo effectief mogelijk wordt ingezet, zeker bij de meest specialistische zorgvormen.

Tenslotte vraagt de NVO aandacht voor de zelfstandig gevestigde gedragswetenschappers. Naast de vele kritische geluiden over marktwerking, zijn er in het huidige stelsel ook nieuwe en innovatieve initiatieven tot stand gekomen, waar kinderen en ouders dankbaar gebruik van maken en die een bijdrage leveren aan het reduceren van wachtlijsten en het opvangen van kinderen en gezinnen op het moment dat grote(re) instellingen dreigden om te vallen. De NVO vraagt de rijksoverheid ook deze ontwikkeling mee te nemen in een discussie over marktwerking in de jeugdhulp.

Mensen met een (licht) verstandelijke beperking

Mensen met een beperking hebben recht op gelijke kansen. Tijdens de coronapandemie zagen we hoe weinig vanzelfsprekend het nog is dat zij direct in beeld zijn. Met o.a. de VNG, de VGN en Iederin pleit de NVO er voor om meer samenhang en afstemming aan te brengen tussen de Wlz, de Jeugdwet, de WMO en de Zorgverzekeringswet. Té vaak krijgt iemand een label met een psychische stoornis, terwijl er feitelijk sprake is van overvraging van iemand met een licht verstandelijke beperking. Te weinig wordt er rekening mee gehouden dat als mensen met

¹ Zicht op thuiszitters, Kohnstamm, 2021

² SER-advies Jeugdzorg: van systemen naar mensen, 2021

een licht verstandelijke beperking voor de wet volwassen worden, ze juist dan extra kwetsbaar zijn. Informele steun, waakvlamondersteuning en het beschikbaar stellen van mentoren zou vanzelfsprekend moeten zijn, over de schotten van wetgeving heen.

Doelmatige zorg

Met elkaar staan we voor de opgave de zorg in Nederland kwalitatief hoogwaardig en betaalbaar te houden. Gelijke kansen betekent óók gelijke kansen op toegankelijkheid van zorg. Kwetsbare gezinnen verdienen in onderwijs en zorg de beste kwaliteit. Kwalitatief goede zorg is specifieke en deskundige zorg. Die hoeft niet per se worden verleend door de hoogst opgeleide professional. De NVO staat daarom voor denken in termen van 'Wie kán wat?' in plaats van in 'Wie mág wat?'

Doelmatige zorg vergt een samenhangend en transparant systeem met passende indicaties van deskundigheid van professionals, ruimte om tijdig op- en af te schalen, ruimte voor zorgaanbieders om professionals flexibel in te zetten en garanties voor cliënten. Kwaliteitsregisters van beroepsverenigingen zoals die van de NVO kunnen hierin een rol spelen.

Het kunnen bieden van doelmatige zorg vraagt om een andere manier van denken en een systeem dat hierbij past. Met het Rijk als stelselverantwoordelijke roept de NVO het nieuwe kabinet op om, samen met beroepsverenigingen, cliënten- en branche organisaties, aan de slag te gaan met deze opgave.

Zorg voor mensen

De NVO onderstreept het belang van gelijke kansen, meer kinderen thuisnabij laten opgroeien, voorkomen dat ouders in de knel raken en opkomen voor mensen met een verstandelijke beperking. Zorg verlenen aan mensen vergt mensen. Mensen die zijn opgeleid om deze zorg te kunnen bieden. Het onderwijs, de jeugdhulp, de gehandicaptenzorg en de ggz schreeuwen om deze mensen. Stuk voor stuk hebben deze sectoren moeite om aan gekwalificeerd personeel te komen en kampen zij met een hoog verloop. Met alle risico's van dien voor de cliënten én de collega's.

Expertise werven en behouden is dan ook cruciaal voor het realiseren van gelijke kansen, in het onderwijs, in thuisnabij opgroeien en in de zorg. Dat vergt betere arbeidsvoorwaarden en minder administratieve lasten. Door een overmatige nadruk op regels en procedures staat maatwerk leveren, handelen volgens bekwaamheid, vakinhoudelijke richtlijnen en conform beroepscode onder druk.

Meer maatschappelijke erkenning van de waarde van beroepen in onderwijs en zorg is broodnodig. Het gaat om beroepen die mensen met passie vervullen en waaruit zij zelf zingeving halen. De NVO roept de rijksoverheid op zélf ook verantwoordelijkheid te nemen voor zorg-voor-mensen en werkt graag mee aan een nieuwe grootschalige campagne, samen met beroepsverenigingen, cliënten- en brancheorganisaties, die de spotlights richt op werken in de jeugdhulp, onderwijs, gehandicaptenzorg en ggz.

Pedagogische benadering = duurzame benadering

Pedagogen en orthopedagogen zijn wetenschappelijk onderlegde experts op het gebied van de opvoedings-, ontwikkelings- of afhankelijkheidsrelatie. Zij werken o.a. in het onderwijs, de jeugdhulp, in lokale teams, in de gehandicaptenzorg en ggz en betrekken altijd en systematisch de actoren in de opvoeding of ontwikkeling bij analyse (diagnose) en bij aanpak (behandeling en begeleiding). In voorkomende situaties ligt de focus specifiek bij ouders en (beroeps)opvoeders zelf. Hun aanpak is daarom per definitie duurzaam.

Juist daarom werkt de (ortho)pedagoog domeinoverstijgend en coördinerend en werkt samen met andere professionals, al dan niet 'beroepsopvoeders' als leerkrachten of groepsbegeleiders.

(Ortho)pedagogen handelen primair vanuit het belang van ouders en kinderen en gaan uit van een dialoog met ouders en met kinderen of mensen met een beperking zelf. 'Samen beslissen' is voor hen een grondwaarde.